

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/65/2023
Identifikačné číslo spisu:	5109205241
Dátum vydania rozhodnutia:	19.02.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:5109205241.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ T. T., narodenej XX. J. XXXX, O. B. P., U. S. XXX/.XX, 2a/ Q. U., narodeného XX. C. XXXX, Ž., C. XXXX/.X, zastúpeného opatrovníkom Y. U., narodeným XX. T. XXXX, B., B. Z. XXX/.XX, 2ba/ T.G. U., narodenej XX. Y. XXXX, O. B. P., B. Y. XXXX/.XX, 2bb/ W. U., narodenej XX. H. XXXX, P. B. W. XX, 2bc/ H. U., narodenej XX. K. XXXX, O. B. P., B. T. XXX/.XX, 2bd/ Y. U., narodeného XX. Y. XXXX, O. B. P., U. S. XXX/.XX, 2c/ T. U., narodeného XX. T. XXXX, O. B. P., Ž.B. XXX/.X, žalobcovia 2a/ a 2c/ zastúpení Advokátska kancelária SLAMKA & Partners s.r.o., Dolný Kubín, Radlinského 1735/29, 3/ Y. C., narodenej XX. B. XXXX, O. B. P., Ž. XXX, 4/ V. U., narodenej XX. Y. XXXX, O. B. P., Š. XXX, 5/ T. T., narodenej XX. T. XXXX, O. B. P., J. D. XXX/.XX, 6/ Y. O., narodeného X. Y. XXXX, L., X. XX, žalobcovia 1/, 3/ až 6/ zastúpení advokátom JUDr. Mgr. Štefanom Buchom, Žilina, M. R. Štefánika 1, proti žalovanej H.X. T., narodenej XX. C.X. XXXX, O. B. P., Ž.Q. XXX/.X, zastúpenej Advokátska kancelária JUDr. Mária Badová, s.r.o., Žilina, Vajanského 1/2765, o zaplatenie 6.068,65 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 17C/37/2009, o dovolaní žalobkyní 1/, 4/ a 5/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 30. marca 2022 sp. zn. 6Co/1/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 30. marca 2022 sp. zn. 6Co/1/2020 vo vzťahu k žalobkyniam 1/, 4/ a 5/ z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 20. marca 2019 sp. zn. 17C/37/2009 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia, ako právni nástupcovia dvoch pôvodných dedičov (Y. O. a Ž. O.) poručiť T. O., zomrelého X. XX. XXXX, domáhali peňažnej náhrady (za dedičské podiely), z dôvodu predaja zdedeného pozemku žalovanou (každému zo žalobcov 1/, 3/ až 6/ vo výške 464,51 eura s príslušenstvom, každému zo žalobcov 2a/ a 2c/ vo výške 1.248,70 eura s príslušenstvom a žalobcom 2ba/ až 2bd/ spoločne a nerozdielne vo výške 1.248,70 eura s príslušenstvom). Konštatoval, že na základe rozhodnutia Štátneho notárstva v Žiline sp. zn. D 1027/64 zo dňa 16. 7. 1965 vznikla Y. O.C. (preberajúcemu dedičovi), ako jednému z dedičov poručiť T. O., povinnosť poskytnúť ostatným ustupujúcim dedičom peňažné plnenie, v prípade splnenia ktorejkoľvek z dvoch odkladacích podmienok (vylúčenia poľnohospodárskych pozemkov v užívaní JRD do jeho individuálneho užívania

alebo ak by mu za tieto pozemky bola poskytnutá náhrada), vo výške zodpovedajúcej ich zákonným dedičským podielom. S poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/96/2000 súd uviedol, že právo na vyplatenie zákonného podielu ustupujúcich dedičov po poručiťovi T. O.N., prešlo na ich právnych nástupcov. Rovnako tak prešla aj povinnosť preberajúceho dediča Y. O. na jeho právnych nástupcov, ktorí nadobudli dedičstvo v rozsahu zodpovedajúcom ich zákonnému dedičskému podielu 1/5.

1.1. Súd prvej inštancie po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že pokiaľ mal žalovanej (právnej nástupkyni preberajúceho dediča Y. O.) vzniknúť záväzok voči žalobcom ako ustupujúcim dedičom (právnym nástupcom) po poručiťovi T. O.P., tento vznikol len v rozsahu jej dedičského podielu 1/5 na celkovom plnení, ktoré malo byť na základe pôvodného záväzku jej právneho predchodcu poskytnuté ostatným ustupujúcim dedičom (právnym nástupcom).

1.2. Rozhodnutím štátneho notárstva v Žiline sp. zn. D 1142/76 zo dňa 30. 9. 1976 bola schválená dohoda dedičov po poručiťovi Y. O.P., zomrelému XX. X. XXXX, podľa ktorej v časti poľnohospodárskej pôdy v užívaní JRD, sa stala nadobúdateľkou žalovaná, ktorá má poskytnúť výplatok odstupujúcim dedičom len v prípade, ak by bola aj len čiastka tejto pôdy vrátená do súkromného užívania alebo vyvlastnená a poskytnutá vyvlastňovacia cena.

1.3. Vo vzťahu k užívaniu poľnohospodárskej pôdy JRD, súd prvej inštancie uviedol (s poukazom na § 18 Občianskeho zákonníka v znení do 31. 12. 1991), pre prípad, že predmetné pozemky boli aj ku dňu 24. 6. 1991 v užívaní poľnohospodárskeho družstva, na strane nájomcu mohlo vystupovať poľnohospodárske družstvo Nededza, no pri transformácii aj iný subjekt. Pozemky mali byť prebraté novým subjektom AGRA-VÁH, s.r.o., ktorý mal prebrať všetku poľnohospodársku pôdu z poľnohospodárskeho družstva Nededza, ale ten však sporné pozemky poľnohospodársky nevyužíval, tieto sa nachádzali mimo poľnohospodárskych blokov a na poľnohospodársku výrobu sa nedali využiť. Z vyjadrenia Železníc Slovenskej republiky (ďalej len „ŽSR“) vyplynulo, že pozemky sú súčasťou enklávy, ktorá vznikla medzi hlavnou traťou a stavbou zriaďovacie stanice, pričom skutočnosť, že na predmetných pozemkoch

sa nachádzala stavba dráhy, mala vyplývať z predmetu kúpnej zmluvy, ktorej účel bol vymedzený pre stavbu zriaďovaciej stanice.

1.4. Súd prvej inštancie uzavrel, že žalobcovia nepreukázali čas, kedy predmetné pozemky boli vylúčené do osobného užívania žalovanej, ako ani to, že pozemky boli užívané na poľnohospodársku činnosť poľnohospodárskym družstvom, resp. jeho nástupcom. V dôsledku toho nebolo preukázané, že nastala splatnosť povinnosti preberateľa dedičstva po Y. O.P. (žalovanej), splnením odkladacej podmienky vylúčením pozemkov do individuálneho užívania a prevodom pozemkov na nového nadobúdateľa (t. j. vznik nároku na vyplatenie dedičských podielov ustupujúcich dedičov). K vznesenej námietke premĺčania žalovanou súd prvej inštancie uviedol, že ak k splatnosti nároku došlo najneskôr v roku 2004 (od podmienky vylúčenia predmetných pozemkov Y. O., resp. jeho právnym nástupcom, do individuálneho užívania), došlo by k uplynutiu všeobecnej trojročnej premĺčacej doby pred podaním žaloby. Rozhodnutie o náhrade trov konania súd prvej inštancie odôvodnil ustanovením § 255 ods. 1 CSP (Civilný sporový poriadok zákon č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov).

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj ako „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov 1/, 3/ až 6/ rozsudkom z 30. marca 2022 sp. zn. 6Co/1/2020 rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil. Žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Za zásadnú právnu otázku v danom spore označil vznik záväzku na podklade rozhodnutia Štátneho notárstva v Žiline sp. zn. D 1027/64 zo dňa 16. 7. 1965, preberajúceho dediča Y. O. (právnych nástupcov), po poručiťovi T. O.P., vo vzťahu k ustupujúcim dedičom (právnym nástupcom).

2.1. Odvolací súd vychádzal z právneho názoru najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/96/2000 zo dňa 26. 11. 2003; R 45/2005, v zmysle ktorého rozhodnutie o vyporiadaní dedičstva, podľa ktorého sa preberateľom dedičstva, poľnohospodárskych pozemkov, stáva jeden z dedičov s tým, že v prípade scudzenia pozemkov za náhradu, táto sa rozdelí v rovnakom pomere medzi všetkých dedičov, možno považovať za obdobu (analogiu) zmluvy (dohody), ktorá zakladajúc majetkové právo zaväzuje nielen jej účastníkov, ale aj ich právnych nástupcov, a ktorá umožňuje domáhať sa práv, resp. nárokov ňou založených, ak sa stanú splatnými. Cieľom rozhodnutia štátneho notárstva bolo spravodlivé vysporiadanie dedičov, s prihliadnutím na podmienky a okolnosti za ktorých k tomuto vysporiadaniu došlo (§ 23 ods. 1 zákona č.

49/1959 Sb. o jednotných roľníckych družstvách a § 40 zákona č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom, notársky poriadok), v dôsledku vtedajších právnych úprav, ukladajúcich povinnosť združiť pozemky do spoločného družstevného hospodárenia a presadzujúcich nadobúdanie pôdy, v dôsledku dedenia, len jedným z dedičov.

2.2. V posudzovanej veci právnomu predchodcovi žalovanej (Y. O.) bola rozhodnutím v dedičskom konaní, pre prípad vylúčenia dotknutých pozemkov do individuálneho užívania alebo pre prípad poskytnutia náhrady za tieto pozemky, uložená povinnosť vyplácať ostatným dedičom ich zákonný podiel, a to do šiestich mesiacov od vylúčenia do individuálneho užívania, respektíve od poskytnutia náhrady. Uvedenej povinnosti zodpovedalo právo ustupujúcich dedičov na vyplatenie ich zákonného podielu, v prípade naplnenia vyššie uvedených dvoch odkladacích podmienok, a to tej, ktorá nastala ako prvá. Preto, podľa záveru odvolacieho súdu, ak vzniklo právo ustupujúcim dedičom po splnení jednej odkladacej podmienky, nemohlo im už následne vzniknúť právo podľa odkladacej podmienky druhej.

2.3. Vo vzťahu k prvej odkladacej podmienke (vylúčenie pozemkov do individuálneho užívania), túto bolo potrebné podľa názoru odvolacieho súdu vykladať, po zmene spoločensko-ekonomických pomerov v roku 1989, v kontexte dôvodu, pre ktorý v dobe dedenia došlo k nadobudnutiu poľnohospodárskej pôdy v úžitku JRD len jedným z dedičov, ako aj v súvislosti s tým, že združením poľnohospodárskych pozemkov k spoločnému hospodáreniu vzniklo družstvu bezodplatné právo družstevného užívania, v dôsledku čoho družstvo bolo oprávnené užívať združené pozemky v rovnakom rozsahu, v akom by toto právo prináležalo vlastníkovi (§ 24 ods. 3 zákona č. 49/1959 Sb.). Dedičovi združených pozemkov zostalo zachované len tzv. holé vlastníctvo.

2.4. Po prijatí zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (účinného od 24. 6. 1991) došlo k zániku práva družstevného užívania k združeným pozemkom vlastníkov, ktorí nie sú členmi poľnohospodárskeho družstva a k prípadnému vzniku nájomného vzťahu (§ 22 ods. 1 písm. a) a ods. 2). Podľa názoru odvolacieho súdu nebolo preto možné, vykladať splnenie odkladacej podmienky „vylúčenia do individuálneho užívania“ spôsobom, že pokiaľ bude poľnohospodárska pôda v užívaní osoby, ktorá bude na nej vykonávať poľnohospodársku činnosť (družstvo), k splneniu tejto podmienky nedôjde. Vznikom nájomného vzťahu medzi vlastníkom pozemkov a osobou, ktorá na nich vykonávala poľnohospodársku činnosť, došlo k realizácii oprávnení vlastníka týchto pozemkov, a tým k vzniku ekonomického prínosu v podobe nájomného. V kontexte prejednávanej veci, odvolací súd konštatoval, že pokiaľ by aj došlo zo strany žalovanej k prenechaniu predmetných pozemkov do nájmu osobe, ktorá na nich vykonávala poľnohospodársku činnosť, došlo by tak k naplneniu prvej odkladacej podmienky, vzniku práva ustupujúcich dedičov na vyplatenie ich zákonného podielu. Preto na základe žalobcami tvrdeného dôvodu (prevod spoluvlastníckych podielov žalovanej k dotknutým poľnohospodárskym pozemkom, na Železnice Slovenskej republiky kúpnu zmluvou, za ktorý jej bola vyplatená kúpna cena - náhrada), povinnosť žalovanej podľa druhej odkladacej podmienky (zaplatiť pomernú časť náhrady zodpovedajúcu zákonným dedičským podielom) nevznikla.

2.5. Na záver odvolací súd dodal, že pokiaľ žalobcovia 1/, 3/ až 6/ v odvolaní poukázali na uznesenie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 11Co/225/2018 zo dňa 27. 8. 2019 v principiálne totožnej veci, s vysloveným názorom iného odvolacieho senátu sa nestotožnil, nebol ním viazaný, pretože nešlo o rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít (článok 2 ods. 2 CP) a ani o rozhodnutie podľa § 193 CSP. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP v spojení s § 396 ods. 1 CSP, keďže nezhliadol existenciu skutočností, ktoré by odôvodňovali aplikáciu § 257 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobkyne 1/, 4/ a 5/ (ďalej aj „dovolateľky“) dovolanie, prípustnosť, ktorého vyvodzovali z § 420 písm. f) a písm. e) CSP. Navrhli, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolateľky namietali, že vykonaným dokazovaním nebolo preukázané, že žalovanej boli predmetné pozemky dané do individuálneho užívania. S týmto právnym názorom sa stotožnil aj odvolací senát Krajského súdu v Žiline v uznesení zo dňa 27. 8. 2019 sp. zn. 11Co/225/2018, rozhodujúci v obdobnej veci, s rovnakým okruhom účastníkov konania a predmetom sporu (o peňažnú náhradu za iné pozemky, predané ŽSR). Zdôraznili, že v obdobnej veci by odvolací súd nemal rozhodovať rozdielne. Predseda odvolacieho senátu v posudzovanej veci, zamietol žalobu žalobcov v obdobnej veci ako sudca prvoinštančného súdu, avšak iný odvolací senát prvoinštančné rozhodnutie zrušil.

3.1. Odvolací súd v prejednávanej veci sa podľa názoru dovolateľiek relevantným spôsobom

nevysporiadal s odvolacími dôvodmi, v dôsledku čoho došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces. Žalovaný nárok bol v oboch prípadoch uplatnený na základe totožného rozhodnutia v dedičskom konaní sp. zn. D 1027/64 zo dňa 16. 7. 1965, v zmysle ktorého žalovanej, ako právnej nástupkyňi Y. O. (ktorá v oboch prípadoch zdedené pozemky predala a obdržala za ne finančnú náhradu, ktorá však patrí aj žalobcom) vznikla žalobou uplatňovaná povinnosť. Uvedený záver vyplýva aj z publikovaného rozhodnutia najvyššieho súdu R 45/2005, v súlade s ktorým si žalobcovia v oboch prípadoch uplatnili svoje nároky.

3.2. Dovolateľky v dovolaní ďalej namietali, že v odôvodnení napadnutého rozsudku sa odvolací súd nezaoberal skutočnosťou, že na predsedu senátu odvolacieho súdu bol podaný návrh na jeho vylúčenie zo dňa 22. 1. 2021 (námetka zaujatosti vznesená žalobcami 1/, 3/ až 6/ na sudcu Mgr. Andreja Kekelyho, podľa § 49 ods. 2 CSP, z dôvodu, že ako samosudca na súde prvej inštancie, v obdobnej veci a o tých istých účastníkoch, v konaní sp. zn. 6C/237/2011, rozhodoval). Žalobkyne poukázali na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, zmysle, ktorých je dovolaním napadnuté rozhodnutie nedostatočne odôvodnené a bez odpovede na relevantné otázky.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu navrhla, aby dovolací súd dovolanie ako nedôvodné odmietol, respektíve zamietol. V predmetnej veci o odvolaní rozhodoval zákonný senát odvolacieho súdu, preto nebol dôvod vyhovieť námietke žalobcov na vylúčenie predsedu senátu. Námetka zaujatosti sudcu bola odvolacím súdom vyhodnotená v súlade s platnou právnou úpravou, pretože odvolací súd nemal dôvod na námietku prihliadať (§ 49 ods. 1 až 3 CSP). Zo žiadneho ustanovenia procesného práva nevyplýva viazanosť právnym názorom iného senátu odvolacieho súdu. Podľa názoru žalovanej rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/96/2000 sa na danú právnu vec nevzťahuje, vzhľadom na odlišné skutkové okolnosti. Tvrdením dovoľateľiek, že žalovaná nepožiadala o vydanie dotknutých pozemkov obchodnú spoločnosť AGRA- VÁH, s.r.o., príp. poľnohospodárske družstvá, bolo nepriamo preukázané, že predmetné pozemky neboli v užívaní JRD. Listinnými dôkazmi bolo tiež preukázané, že predmetné pozemky neboli v čase smrti poručiťľa T. O., ako ani právneho predchodcu žalovanej (Y. O.) v užívaní JRD, ale Železníc Slovenskej republiky.

5. Dovolateľky v dovolacej replike zotrvali na svojej argumentácii v dovolaní. Poukázali na rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 30. 1. 2023 sp. zn. 11Co/64/2022, vydaný vo vyššie uvedenej obdobnej veci sp. zn. 6C/237/2011, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvej inštancie, ktorým bolo žalobe vyhovené.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej aj ako „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní zákonom predpísaných náležitostí dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie žalobkyní je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP aj dôvodné.

7. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Žalobkyne prípustnosť podaného dovolania vyvodzovali z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Citované ustanovenie zakladá prípustnosť a súčasne dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť

nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak súčasne znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

11. Ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že sudy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *García Ruiz v. Španielsko*, *Vetrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*). Judikatúra ESLP síce nevyžaduje, aby na každý argument strany bola v odôvodnení rozhodnutia súdu daná odpoveď, trvá však na tom, že ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď súdu práve na tento argument (*Ruiz Torija c. Španielsko* z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, *Hiro Balani c. Španielsko* z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, *Georgiadis c. Grécko* z 29. mája 1997, *Higgins c. Francúzsko* z 19. februára 1998).

12. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplyvajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t.j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

13. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa

zaobera všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

14. Dovolateľky vo vzťahu k porušeniu ich procesných práv odvolacím súdom v zmysle § 420 písm. f) CSP namietali, že proti žalovanej viedli na súde prvej inštancie aj iné konanie sp.zn. 6C/237/2011 na obdobnom základe, v ktorom iný odvolací senát pod sp. zn. 11Co/225/2018 rozhodol, že žalobcovia pri uplatňovaní svojho nároku netvrdili, že splatnosť záväzku žalovanej sa má odvíjať od naplnenia prvej podmienky formulovanej vo výroku III. rozhodnutia štátneho notárstva sp. zn. D 1027/64, a to od vylúčenia pozemkov do individuálneho užívania, ale svoj nárok zakladali na odpredaji pozemkov žalovanou. Preto aj prípadné premlčanie je potrebné posudzovať od uvedenej skutočnosti. Pokiaľ sa žalovaná v konaní bráni tým, že pozemky mala vo svojom individuálnom užívaní, je na nej, a nie na žalobcoch, aby preukázala uvedené tvrdenie. Úvaha súdu prvej inštancie o možnom individuálnom užívaní pozemkov žalovanou, nie je preto dostatočným a presvedčivým záverom, že žalovaná v uvedenom smere uniesla dôkazné bremeno.

15. Tým, že súdy nižších inštancií rozhodli pri rovnakých účastníkoch konania a pri rovnakom právnom základe rozdielne, nie je možné hovoriť o predvídateľnosti rozhodnutia a tým ani o spravodlivosti.

16. Vo všeobecnosti možno uviesť, že rozdielna rozhodovacia prax súdu o „totožných“, resp. obdobných veciach nie je žiaduca. Zákonná formulácia princípu právnej istoty vyjadrená v čl. 2 CSP chráni hodnotu predvídateľnosti práva resp. súdnych rozhodnutí ako jednu z najvyšších ústavných hodnôt materiálneho právneho štátu. V zmysle odseku 2 citovaného článku je právnou istotou stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má (podľa odseku 3 tohto článku) právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu. Inými slovami, princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje právnu istotu a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých prípadoch. V takom prípade je však súd povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2 ods. 3 CSP), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal (nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 289/2017 zo dňa 21. 11. 2017, sp. zn. III. ÚS 275/2018 zo dňa 25. 6. 2019).

17. Ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 289/2017 uviedol, že súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t.j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú. Naopak, postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje spomínanému základnému princípu materiálneho právneho štátu.

18. Dovolací súd na základe vyššie uvedeného konštatuje, že ústavno-konformný výklad článku 2 základných zásad Civilného sporového poriadku vedie k záveru, že dôsledné dodržiavanie princípu právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí zahŕňa aj stav, v ktorom môžu účastníci právnych vzťahov legitímne očakávať, že v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch súd argumentačne odôvodní svoj odlišný prístup v neskôr prejednávanej veci, vo vzťahu k predošlému súdnemu

rozhodnutí.

19. Nemohol preto obstať argument odvolacieho súdu v odôvodnení dovolaním napadnutého rozhodnutia, že v prípade skoršieho rozhodnutia iného odvolacieho senátu („v principiálne totožnej veci“) sp. zn. 11Co/225/2018, nešlo o rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít, v dôsledku čoho sa ním nezaoberal.

20. V prejednávanom spore z obsahu spisu vyplýva, že žalobcovia podali na súde prvej inštancie dve samostatné žaloby proti žalovanej, na obdobnom skutkovom základe a s obdobnou právnou argumentáciou, a v odvolacom konaní proti rozsudku súdu prvej inštancie namietali rozpor záverov napadnutého rozhodnutia (sp. zn. 6Co/1/2020) s rozhodnutím odvolacieho súdu v obdobnej veci v konaní sp.zn. 11Co/225/2018. Z porovnania prejednávaného sporu (sp. zn. 17C/37/2009) a označeného obdobného sporu (sp. zn. 6C/237/2011) možno konštatovať podobnosť v tom, že v oboch sporoch vystupujú rovnaké sporové strany, žalobcovia sa proti žalovanej domáhali peňažného plnenia za predané pozemky (kúpnu zmluvou uzavretou so ŽSR), nadobudnuté žalovanou po právnom predchodcovi, ktorému podľa rozhodnutia štátneho notárstva v dedičskom konaní sp. zn. D/1027/64, vznikla povinnosť, po splnení odkladacej podmienky poskytnutia náhrady za dotknuté pozemky, vyplatiť ustupujúcim dedičom ich zákonný podiel z poskytnutej náhrady, teda na obdobnom skutkovom základe a s obdobnou právnou argumentáciou.

21. V oboch sporoch žalobcovia argumentovali závermi ustálenej rozhodovacej praxe (R 45/2005), v zmysle ktorej rozhodnutie o vyporiadaní dedičstva, podľa ktorého sa preberateľom dedičstva (poľnohospodárskych pozemkov) stáva jeden z dedičov s tým, že v prípade scudzenia pozemkov za náhradu, sa táto rozdelí v rovnakom pomere medzi všetkých dedičov, možno považovať za obdobu (analogiu) zmluvy (dohody), ktorá zakladajúc majetkové právo, zaväzuje nielen jej účastníkov, ale aj ich právnych nástupcov a umožňuje im domáhať sa práv, resp. nárokov ňou založených, ak sa stanú splatnými.

22. V prejednávanom spore odvolací súd v rozhodnutí sp.zn. 6Co/1/2020 dospel k záveru, že pokiaľ by došlo zo strany žalovanej k prenechaniu dotknutých pozemkov do nájmu osoby, ktorá na nich vykonávala poľnohospodársku činnosť, došlo by k naplneniu prvej odkladacej podmienky vzniku práva ustupujúcich dedičov na vyplatenie ich zákonného podielu, v dôsledku čoho by už nemohlo vzniknúť žalobcom právo podľa druhej odkladacej podmienky, teda v prípade poskytnutia náhrady. Odvolací súd uzavrel, že žalobcovia nepreukázali tvrdený vznik povinnosti žalovanej.

23. V spore sp.zn. 11Co/225/2018 odvolací súd dospel k opačnému záveru, keď za úplne nadbytočné označil úvahy súdu, odvíjajúce sa od vylúčenia dotknutých pozemkov do individuálneho užívania, pretože žalobcovia neodvodzovali splatnosť záväzku žalovanej od naplnenia prvej odkladacej podmienky (vylúčenia pozemkov do individuálneho užívania), ale svoj nárok zakladali na odpredaji pozemkov žalovanou. Preto aj premlčanie je potrebné posudzovať od tejto skutočnosti. Vzhľadom na obranu žalovanej, dôkazné bremeno ohľadom tvrdenia, že pozemky mala vo svojom individuálnom užívaní, nesie žalovaná, nie však žalobcovia, preto úvahy súdu o možnom individuálnom užívaní pozemkov žalovanou, nepredstavovali kvalifikovaný záver súdu vo vzťahu k vyhodnoteniu dôkazného bremena žalovanou.

24. Dovolací súd preto konštatuje, že dovolateľky dôvodne namietali, že odvolací súd argumentačne nezdôvodnil svoj odlišný prístup v neskôr prejednávanej veci, vo vzťahu k predošlému rozhodnutiu odvolacieho súdu, v dôsledku čoho porušenie procesných práv strany nadobudlo intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces.

25. Odvolací súd sa dopustil procesného pochybenia spočívajúceho v tom, že sa nezaoberal vyhodnotením dôkazného bremena strán konania v napadnutom rozhodnutí a v odôvodnení rozhodnutia nevyjadril výsledok svojho posúdenia, vzhľadom na opis rozhodujúcich skutočností špecifikujúcich uplatnený nárok žalobcov, tvrdenia žalovanej v rámci jej procesnej obrany a tiež napriek výhradám tohto druhu v rozhodnutí odvolacieho súdu v obdobnej veci sp. zn. 11Co/225/2018 (týkajúcich sa úvah súdu

o prípadnom vzniku nájomného vzťahu a nesprávneho rozdelenia dôkazného bremena). Dôkazným bremenom sa rozumie procesná zodpovednosť strany konania za to, že v konaní neboli preukázané jej tvrdenia. Dôkazné bremeno ohľadom určitých skutočností leží na tej strane konania, ktorá z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky. Absencia náležitého vysvetlenia, ktoré mal odvolací súd podať v týchto tak významných otázkach, opodstatňovala v danom prípade záver o porušení procesných práv dovolateľiek, ktoré nadobudlo intenzitu porušenia ich práva na spravodlivý proces.

26. Pri odôvodnení svojho rozhodnutia odvolací súd nesplnil svoju povinnosť vyrovnáť sa so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie podstatné a právne významné. Súčasne bolo potrebné tiež dbať na jeho celkovú presvedčivosť, čo zahŕňalo aj argumentačné odôvodnenie svojho odlišného prístupu v prejednávanej veci, vo vzťahu k predošlému súdnemu rozhodnutiu v skutkovo a právne obdobnej veci.

27. Vzhľadom na zistenie, že v konaní odvolacieho súdu došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom touto procesnou vadou nemôže byť považované za správne, najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil v napadnutej časti (§ 449 ods. 1 CSP) a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

28. Nad rámec uvedeného je potrebné dodať, že v predošlom rozhodnutí sp. zn. 11Co/225/2018 odvolací súd, v súlade s ustálenou praxou dovolacieho súdu (R 45/2005), dospel k záveru (na rozdiel od prvoinštančného rozhodnutia v prejednávanej veci), že žalovaná zdedila spoluvlastnícke podiely na dotknutých pozemkoch, preto niet dôvodu, aby pri usporiadaní vzťahov po ich predaji vystupovali aj ďalší dedičia po Y. O., ktorí sa nestali spoluvlastníkmi pozemkov, za ktoré bola poskytnutá náhrada (žalovanej preto nevznikol záväzok len v rozsahu podielu 1/5 na celkovom plnení, ktoré malo byť ostatným dedičom poskytnuté). Výška náhrady ustupujúcim dedičom sa pritom odvíja od skutočne poskytnutej náhrady za pôdu v čase jej scudzenia (nie od jej hodnoty ako predmetu dedičstva).

29. Dovolateľky namietali v dovolaní, že odvolací súd sa nezaoberal a v napadnutom rozhodnutí sa nezmienil o dôsledkoch žalobcami podaného návrhu na vylúčenie predsedu senátu Mgr. Andreja Kekelyho z konania a rozhodovania v danej veci, z dôvodu zaujatosti, pretože vo vyššie uvedenej obdobnej veci (sp. zn. 6C/237/2011) rozhodoval ako sudca súdu prvej inštancie, čím došlo podľa názoru dovolateľiek k vade zmätočnosti podľa ustanovenia § 420 písm. e) CSP (vzťahujúce sa na prípady, kedy vo veci rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd).

30. Z obsahu spisu vyplýva, že o žalobcami vznesenej námietke zaujatosti zo dňa 21. 1. 2021 rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením zo dňa 3. 2. 2021 sp. zn. 2Nc/1/2021, v ktorom vyslovil, že sudca Mgr. Andrej Kekely nie je vylúčený z prejednávanej veci, avšak uznesenie nebolo stranám konania doručené. Napriek uvedenému procesnému pochybeniu odvolacieho súdu, k odstráneniu ktorého dôjde doručením rozhodnutia o nevylúčení sudcu stranám konania, podstata dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. e) CSP naplnená nebola (podľa § 54 CSP sa námietkou zaujatosti nadriadený súd zaoberal a o vznesenej námietke zaujatosti aj rozhodol).

31. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

32. Na záver dovolací súd pripomína, že dovolacie dôvody možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 434 CSP) a preto na doplnenie dovolania zo dňa 13. 4. 2023, podaného po uplynutí lehoty dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu (16. 8. 2022), nebolo možné prihliadať.

33. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.